

Николай Кънев, *Византия и България на Балканите. Студии върху политическата история и българо-византийското имперско противоборство на Балканския полуостров през периода VII–X в. (Византинобългарски студии II)*, Университетско издателство „Св. св. Кирил и Методий”, Велико Търново 2021, ss. 306+ 2 nlb.

<https://doi.org/10.14746/bp.2024.31.20>

Zapewne nie tylko bułgarska historiografia od dziesięcioleci bada trudne zagadnienie — jak wyglądały konflikty bizantyńsko-bułgarskiego od VII do X wieku. Niniejsze studium bułgarskiego badacza wpisuje się te badania, o czym Autor raczył wspomnieć (s. 7–8). Jest to zarazem druga część rozważań podjętych w 2013 roku, kiedy Autor opublikował *Византинобългарски студии*.¹

Książka ta została podzielona na trzy dość nieproporcjonalne części, ale wytłumaczeniem tej nierównowagi, może być podejmowana w nich tematyka, czego Autor był w pełni świadomy. W pierwszej z nich (s. 11–79) Autor dokonał analizy przemian jakie zaszły w trakcie trwania VII wieku na Półwyspie Bałkańskim, akcentując ten element, który natychmiast poróżnił Bizantyńczyków — chcących dokonać swoistej rekonkwisty na Półwyspie — z Protobułgarami szukającymi swego terytorium na tym samym obszarze. Do tego doszły i inne problemy, które Bizancjum miało z ludami tam żyjącymi. Rzeczą oczywistą jest to, że Autor przedstawił efekty tego rodzaje się konfliktu na tle rodzącej się państwowości bułgarskiej w latach osiemdziesiątych VII w.

Druga część publikacji (s. 81–107), najkrótsza, stała się polem do wypowiedzi Autora o wzrastającym napięciu i rywalizacji pomiędzy powaśnionymi państwami za czasów chana Kruma. Apogeum tego konfliktu miało miejsce na fali działań zbrojnych podjętych przez Bizancjum z fatalnym dla Cesarstwa finałem roku 811. Nie bez racji Autor uważa, że przejściowo to państwo chanów osiągnęło przewagę we wzajemnej rywalizacji. Sukcesy militarne przełożyły się na poszerzenie terytorium (Tracja), gospodarczy wzrost oraz kwestie symboliczne. N. K’new widzi w tych działaniach Kruma chęć narzucenia hegemonii bułgarskiej na całym Półwyspie Bałkańskim i dążenie do zminimalizowania wpływów bizantyńskich na nim. To jednak wydaje się było zamysłem wówczas niemożliwym do realizacji. Ostatni wątek w tej części dotyczy roli plemion słowiańskich, które Bułgarzy ‘wchłaniali’ pod swoje panowanie wyciągając ich spod kontroli Bizancjum. Wszystko to miało być pokłosiem rozpętanego konfliktu międzypaństwowego.

¹ Н. Кънев, *Византинобългарски студии*, Велико Търново 2021.

Trzecia, ostatnia a zarazem najobszerniejsza część (s. 109–247) rozważań N. K'newa jest poświęcona ostatnim latom IX wieku i pierwszym trzem dekadom X wieku, a inaczej mówiąc, są to czasy panowania cara Symeona Wielkiego. Trudno się dziwić, że Autor uważa ten czas za swoisty okres największego wzrostu potęgi I Państwa Bułgarskiego. W tej części nie ma tu wprawdzie niczego odkrywczego, ale konkluzje są trafne i przekonujące.

Autor bazował na całej gamie źródeł pisanych i międzynarodowej literaturze (spisy s. 269–297), a także przenosząc swe rozważania do warstwy przypisowej w liczbie 336. Należy zauważyć, że Autor odwołuje się i do polskich osiągnięć historiograficznych, powołując się na starszą pracę Tadeusza Wasilewskiego oraz nowsze publikacje — Mirosława J. Leszki i Kirila Marinowa.

Ogólnie rzecz ujmując, Autor wybrał, zapewne nieprzypadkowo, dość pomyślnie fragmenty z historii I Państwa Bułgarskiego i skupił się tylko na nich. Przecież baza źródeł pisanych nie poszerzyła się, a o okresach 'ciemnych' w historii Bułgarii, wiele nadal nie jest jasne. W końcu to studia bizantyńsko-bułgarskie, a nie monografia o przeszłości I Państwa Bułgarskiego. Czego brak w tej publikacji? Przede wszystkim brak indeksów, a taka publikacja powinna posiadać chociaż indeks osobowy. Druga sprawa to brak materiałów ilustracyjnych. Można to wybaczyć, gdyż jest on publikowany w innych wydawnictwach i nic nowego się nie da wytworzyć. Powielanie tego samego, co jest znane, nie ma sensu. Szkoda natomiast, że nie ma ani jednej mapy, choć również można powiedzieć, że specjaliści od historii I Państwa Bułgarskiego je znają, ale książka nie jest przecież adresowana tylko do wąskiego grona odbiorców.

Zdzisław Pentek

Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu, Wydział Historii

ul. Uniwersytetu Poznańskiego 7, 61-614 Poznań

e-mail: zp26@amu.edu.pl

ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6500-6559>

BIBLIOGRAFIA

Н. Кънев, *Византинобългарски студии*, Велико Търново 2021.